„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Новом Саду у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натрат.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 111. У Новоме Саду у петак 24. јула (5. августа) 1881. ГОДИНА XVI.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Рума, 22. јула. Поводом тим, што Кушевић и Пејичић путују по Срему ради предстојећих избора, била је овде данас конференција Руме, румског и иришког среза, на којој једногласно прихваћена мисао оснивања самосталне српске странке по предлогу дра Димитријевића, а противно Кушевићу и Пејичићу, који би желели безуспешни пристанак српски уз пејачевићеву владавину.

ЦАР У МОСКВИ.

У ово доба године обично празнује и путује дипломација, и површина спољашњи одношаја чини се тиха и мирна; али као што тишина пред буром иде, тако се обично у овакој тишини мршују дипломатски конци, снују се и кују планови, те на ведрому обзору дипломације тек кадкад севне по која муња, која грмљавину предсказује. То се тиче дипломата.

Данас пак два пута и због једновремености у очи падају: пут аустријског и немачког цара у Гастајн на уобичајени годишњи сусрет и састанак, и пут рускога цара у — Москву.

Пут руског цара у Москву побудио је велику пажњу и изазвао је велику страву у Европи, и бечки листови пуни су нагађања о значају тога пута.

Особито им пада у очи: беседа рускога цара у Кремлу и — пратња цара.

У беседи рече цар: „Град Москва беше свагда пример Русији, јамачно ће то и у будуће остати. Како је одпре, тако и сад показује Москва, да у Русији цара и народ везује једнодушна и чврста веза.“

У тим речима изражава се политични и народни „контраст“ између Петрограда и Москве. Петроград је у политичном погледу поборник европског либерализма и његови установа, у друштвеном и културном представник западне цивилизације и културе. Москва је у политичном погледу поборница царске самовласти, у друштвеном погледу представница старог руског живота, у културном погледу поборница самосвојне руске православљем задануте културе.

У Кремлу је цар изјаснио се за — Москву.

Протиславенски листови узимају као неки „malum omen“ — злу коб — да је Игњатијев не само на челу руске унутрашње владе, него и у — пратњи цара у Москви. У њему сматрају сигнатуру значаја тога пута.

Како је то? питају. Овамо царска политика наглашава спољашњи мир, шта више приклања се Немачкој и самој Аустрији и то ради утврђења унутрашњег државног стања, а онамо на чело унутрашње владе ставља Игњатијева познатог творца св. стефанског уговора, Славенофила, који ће опет за тим ићи, да св. стефански уговор оствари, шта више цар с њиме у Москву путује.

Вредно је сазнати, шта „Н. сл. Преса“ о томе пише.

„Ради се о московском путу цара и овога пута дипломатичном значају. Као што кажу, у Петроград је тало пре дошао из Беча извештај на грофа Игњатијева, који је овога и његове панславистичне једномишљенике ставио у не мало узбуђење. С тога, кажу, Немачка руковођена неповерењем противу панславенски саветника цара, тражи да дипломатске махинације исти укрсти тим, што је на то одговорила не само утврђењем источне и северне морске обале, него и гаштајнским царским састанком. Гроф Игњатијев одма је проузрочио велики савет, у коме је и цар присуствовао, и резултат је тога био, предузети московски пут, као сумњиву демонстрацију у смислу панславенске политике која сад чини програм Александра III. Пут царев у Москву демонстрација је противу гаштајнског састанка, јер говор, који је Александар III. при дочеку у Кремлу држао, јесте оглас: да је панславизам у Русији на крми, а панславизам је израз свију они осећаја и мисли у Русији, које сматају пријатељском сношају с Немачком и Аустро-Угарском. Кад Александар III. у Москви говори као о узору за сву Русију, то разгања он сваку сумњу, која је досад пратила извештаје о његовој наклоности према панславенској мисли.“

„Нова сл. Преса“ разбија себи главу: да ли је Александар за панславизам или за панрусизам — и како ће он премостити јаз, који лежи међу обојима, јер панславизам мора бити, или чинити се слободоуман, ако неће да своје планове у опасност доведе.

Ми се задовољавамо ова премишљања тог противуславенског органа забележити и приметити, да у панславизму, и панрусизму има разлике, али да је непрестани одпор Немства противу Славенства мост, преко кога ће се обе оне разлике изравнати, и у једном правцу сложити

Међутим ми би желили, да се европски либерализам Петрограда што пре изравна са московским велико-руством, и онда ће Русија постати — слободна Русија.

Ми Никола I.

по милости божјој владајући књаз црногорски.

Исељенијем мусломанима црногорскијем!

Нашим прогласом од 18. новембра 1880. управљеним на Наше поданике мусломанске у присједињеним крајевима Ми смо удијелили пуну и цјелокупну амнистију свијема онијем међу њима, који су били компромитовани или су били окривљени зарад злочина политичкијех: велеиздајства и дослуха с непријатељем. Кад смо издали помиловање, Ми смо га издали у свом обиму, и многи од онијех, на којијема је лежао терет тешкијех кривица, користили су се Нашом милошћу суверенском и већ су се мирно повратили на своја огњишта.

Исељеници мусломански! Позовите за свједочанство најимућније и најугледније ваше једновјернике, који су остали или су се вратили у своју нову отаџбину, питајте их имају ли да се жале ма и на најмање гоњење од стране Нашијех власти и слиједите њиховом примјеру. Престаните скитати се по областима сусједнога царства, којему сте на терет, и повјерите се Нашој великодушности.

Ми вас позивамо све без изузетка да се вратите кућама својијем и обећавамо вам слободно уживање свијех вашијех добара и свијех онијех права која вам даје уговор берлински и закони Књажевине. Ваша нова отаџбина примиће вас као дјецу изгубљену и ви ћете моћи на пошљетку проводити живот миран, поштен и безбједан.

Нашој драгој домовини потребне су руке да је одрже на њеном мјесту према иностранству и да умноже изнутра њено благостање. Ми вас позивамо потоњи пут да се користите нашим очинским расположењима и дозвољавамо вам за повратак рок од шест мјесеца рачунајући од дана данашњег.

Исељеници мусломански! Они међу вама, који су оставили своја имања с одобрењем Нашијех власти предавши своје непокретности на чување тијем властима, добијаће од старијех насељеника, који су прије сједињења тијех крајева са Књажевином радили на њиховијем земљама и који их и сад обдјелавају, исте оне приходе као и прије исељења, а од новијех црногорскијех насељеника, те су се населили на земљама исељеника турскијех који својијех чивчија нијесу имали, посједници истијех земаља добиће четвртину прихода за цијело вријеме свога одсуства изван Књажевине Наше. Што се тиче за у будуће, ви ћете се слободно погађати с вашијем насељеницима, било старим било новим, за количину дажбине коју ће вам они плаћати.

Исељеници мусломански! Међу вама има и таковијех, који се нијесу хтјели пријавити Нашим властима приликом свога предизања, но су покрај њих, без њихова знања и одобрења тајно родна мјеста остављали и поља своја засијана и незасијана напуштали. Овијема Наше власти нијесу одговорне за никакове додатне доходке, али који би се сад одазвао на ови Наш родитељски позив и повратити се хтио, свакоме ће се његово цијело имање откупити и предати, и у будуће свак ће располагати са својим као и сваки други Црногорац.

Исељеници мусломански! Многи међу вама заведени погрјешним мишљењем да ће црногорски закон школски спријечити вас у слободној вашој и независној вјерозаконској настави, оставили су своја огњишта за то, да би избјегли тај закон. Но ја вам дајем разумјети да је тај закон, ма да једнако обвезује свакога од Мојијех поданика да шаље дјецу своју у школу, баш нарочито за вас удешен тако да је њим искључено свако мијешање школскијех власти у начин вјерозаконке наставе.

Исељеници мусломански! Иза предаје округа Подгоричког и другијех ви сте били разоружани и ваше оружје чува се у магазинима Подгоричкијем. Не само да ће вам се повратити ово оружје, него сувише, Наша влада, сматрајући вас као добре поданике, који ће јој од сада бити вјерни, раздијелиће међу вас оне исте пушке, којијема су наоружани сви Наши драги поданици.

Исељеници мусломански! Размислите добро о садржају овога Нашег прогласа и врните се на пут добри, повратите се да уживате благостање, безбједност и срећу домаћу, које сте се сами лишили за тако дуго вријеме.

Дано на Цетињу 13. јула године у Христу 1881 а у двадесет првој Наше Владе.

Књаз Никола.

Политички преглед.

Управа војничке Крајине прешла је у смислу отписа од 3. јула 1881. о Илијину дне (1. августа по рим.) под управу бана од Хрватске и Славоније, као краљевског повереника, а истим даном престала је управа главнога заповедништва, као крајишке земаљске управне власти. У след тога су се у недељу све крајишке власти опростиле од бившег заповедника, а овај их је по томе прказао и предао бану.

Познато је, да су Аустро-угарска влада и римска курија међу собом подвезале **уговор о римокатоличанској јерархији у Босни и Херцеговини.** Уговор је подвезан 27. маја и наређује, као што иде: У Сарајеву ће седети арцибискуп, коме ће бити сви бискупи и суфрагани из обе покрајине подложни. Првостолни каптол сачињаваће четир прелата, и сваком ће од њих Аустро-угарска влада плаћати 2000 фор. годишње. У Бањој Луци удариће се такође бискупска столица, но и она ће сарајевском арцибискупу подложна бити. У Херцеговини ће бити основана мостарска бискупија са столицом у Мостару; требињском дијецезом администрираће и у напредак дубровнички бискуп. Арцибискуп сарајевски добија годишње 8000 фор. плате, бискуп мостарски 6000, бањалучки 3000. Римпапа даје Аустро-угарскоме монарху право, да именује арцибискупе и бискупе. У Сарајеву ће бити основано богословско римокатоличанско семениште.

Што се тиче **грчко-турског разграничења**, сад се потврђује, да је Порта збиља искала, да се предаја појаса земље, што је други на реду, одгоди на четрнаест дана. Но силе не хтедоше на то пристати, него остадоше при том, да се та предаја мора обавити од 21. до 30. јула. Порта ће се јамачно тој одлуци подврћи, по што ни онако није званично имала другог разлога за свој захтев, него то, што би предаја по дотичном уговору пала о рамазану; полузванично је истина и то навела, да јој је тешко однети ратни прибор из дотичне области, али, као што рекосмо, силе јој не услишаше захтев. Врховни заповедник грчке окупацијоне војске, ђен. Скарлато Суцо, управио је, како је ушао у град Арту, арнанима и окружним становницима проглас, у ком им јавља, да у име краља јелинског и његове владе поседа ту грчку земљу и узима их у крило матере земље као грађане, који су једнаки пред законом и који ће од сад уживати све благодети законитости, без разлике порекла и вере. Заповедник у једно објави, да се земаљске власти из те области имају на њ обраћати, док се у њој управа не уреди.

Један лондонски социјални лист доноси за први мах овај извештај о **социјално-револуционарском конгресу**, што је у Лондону од 2. до 7. јула држан: Присутно је било 45 одасланика с 80 мандата. Они заступаху 59 федерација (задруга), а 320 секција. Ове земље беху заступљене: Немачка, Аустро-Угарска, Швајцарска, Француска, Белгија, Нидерландска, Шпањолска, Талијанска, Русија, Инглеска, Србија, Турска, Мисир, Мехика и Америка. Социјална револуција истакнута је за програм. Странци је дат назив: међународна раденичка задруга. О предлози, што задираху у начеона питања, само је вођена расправа, али није гласано. Сви предлози, што се клоне поспешењу револуције, беху једногласно усвојени. „Дељи-Њус“ је опуномоћен, да саопшти, да револуционарски конгрес нема никаке свезе с оним, што је ту скоро у Цириху забрањен био, те швајцарске социјалисте учинише од кантонског већа призив против забране на савезно веће. Лондонски листови од 17. јула јављају, да полиција гледи да дозна, ко је све био на револуционарском конгресу, колико ли пуномоћника; влада се кани, да онда судски погони поједине учеснике.

У **Француској** је у суботу почело изборно кретање, које ће по закону трајати само двадесет и један дан. Гамбета је у неку руку дао знак изборној борби, кад је у петак поздравио народне заступнике, сретна пута ради. Његов лист, у коме ће главом он, док устраје изборно кретање, управљати његовом политичком страном, писао је на поју тарје коморинога распуста, како републиканска странка није сложна, па иште, да се организује изборна радња и тога ради склопи одбор, који ће радити за општи интерес једне политичке групе. Париске кандидатуре већ су већим делом познате. Уз Гамбету и Клемансова помињу сад и Ранка, даље бившег комунарадског мера Анатола де-ла-Форжа, председника градског већа Енгелхарда, Паскала Диграта и Флокета. Радикалци веома живо раде; они ће истаћи свог кандидата против министра Констана. Њихови париски одбори већ навешћују овај реформски програм: да се народној настави даде световни значај и да се она прошири; да се порезни терети праведно разрежу; општинску самоуправу; да се уништи свештенички уплив; измену устава. У Марсељу су социјалисте живо прегле на посао. За што је влада похитала, да тако рано одреди рок изборима, о томе саопштава париски извештач „тајмсов“ једну верзију. Влада је, прича он, добила из северне Африке вести, које навешћу, да почетком септембра може онде лако буна букнути. С тога се она пожурила, да рок изборима што пре урече, да не би какав кара-хабер из Африке, кад би се избори крајем септембра обављали, радикалцима и монархистама добро дошао.

Босанско-херцеговачко аграрно питање.

Поводом наредбе босанско-херцеговачке земаљске владе о уређењу аграрних дања у гацком округу и поводом тим, што је иста влада одредила 8000 фор. на набавку разних пољопривредних справа и на стипендије за пољскопривредне цељи, донела је бечка „Преса“ од 29. (17.) јула о. г. чланак под горњим насловом, из кога, ради бољег познавања аграрних прилика у Босни и Херцеговини, вадимо ове податке:

Пошто нису никако на јавност изнесена она дата, која може једино управа аутентично дознати, приморава нас, да би се видело да ли земаљска пореза стоји или саразмерно опада винућемо се оним датима, која су за турске управе аутентичним сматране. По томе износио је десетак од свију земаљских производа год. 1865. своту од 1,800.000 фор.; године 1874, т. ј. пре но што је букнуо херцеговачки устанак, подразумевајући овде и адиционални процепат (зам), 2,000.0000 фор. То растење десетка је чисто спољашње, које је произведено прирезом а не основано додавањем пољских, производа. Када се дакле тај зам одбије од укупног износа десетка од год. 1874, онда преостају отприлике они исти 1,800 000 фор, као и године 1865. Како пак десетак чини десети део укупног земаљског производа, то је зем. производ у свакој години деценије пре рођаја устанка износио у округлом броју 18,000 000 фор, или кад се одбије десетак као основна пореза укупног прихода зем. за Босну-Херцеговину у округлом броју 16,000.000 фор. Но за последњих десет година замом су нарасли трошкови, који су учињени ради сејања, камата капитала који је уложен у земљу а осим тога и сам порез, тако да кад се све то одбије онда је преостали зем. приход за год. 1874 сасвим поуздано мањи био, него од год. 1865. Када се то у праксу пренесе, значи то толико, као да је укупно становништво Босне и Херцеговине после деценије 1865—1874 сиромашније било, него што је пре исте било, и укупно становништво не може године 1884 богатије бити, него пре год. 1875, јер се устанком, ратом и окупацијом прилике за земаљску продукцију ни најмање нису поправиле.

Пре него што будемо испитивали узроке тој појави, комбинираћемо резултат што је овде наведен за укупно становништво окупираних земаља са исходом народног пописа, к ји је 15. јунија 1879. у тим земљама спроведен. По попису људства има

94·393 поседника земље, кућа и прихода а 83·402 закупника. Пре свега нам се намеће питање, шта преостаје од земаљског дохотка првима шта ли другима. Да би се на ово питаље одговорило, мора прва цифра отпасти, јер она узима ћутуре поседнике земље, кућа и прихода, ма да би по својој привреди требали строго одељени бити. Да би појмили, какво је стање пољоделства, као јединог производног фактора, у окупираним земљама, довољно је да се изнађе, колико му рад просеком доноси. Закупници не дају у свима деловима окупираних земаља једнаку порезу својим велепоседницима, ма да се свуда „трећином“ назива.

Та пореза износи од половине до шестине. Просечно се може узети, да сви закупници сви велепоседници, дају четвртину свију производа земаљских, те по томе од 16 милијуна фор. целокупних производа земаљских 4 милијуна фор., тако да од преосталих 12 милијуна на сваког закупника отпада просечно 150 фор. годишње или скоро 42 новчића дневно, и то онда, када се њихове користи ради узме да их (закупника) има у округлом броју 80.000 место 83.402. Кад узмемо даље, да од 94.393 поседника земље, кућа и прихода има у округлом броју само 4000 велепоседника, то долази на сваког велепоседника од „четвртине“ (4,000.000) просечно 1000 фор. годишње. По томе се не би имало ни закупнику ни извиканом велепоседнику у Босни и Херцеговини завидети, нарочито пак када помислимо, да се укупни дохотци каматним еквивалентом од земље, трошковима око производа па и самом порезном манипулацијом знатно умањују и да најзад опада вредност чистог дохотка у сразмеру према условима егзистенције, који непрестано поскупљују.

Из Русије.

О путу цара Александра III., о значају и циљи његовој. још се ништа поуздано не зна. У Москви се задржао цар само два дана, 17. и 18. јула, а 19. већ је отпутовао с целом породицом даље, у Нишњи Новгород, камо је сутра дан стигао. Колико ће се ту задржати, хоће ли се вратити у Москву на траг или ће куда даље ићи, све су то питања, којима се јавна одговара не зна; у опште, о програму царева пута ништа се не чује. Један велики Аустро-угарски лист хоће да зна, да Александар III. путује ради спреме за крунидбу, која ће бити много пре, но што свет у опште мисли, али то је вест, за коју се речени лист ни чим не може зајамчити, да је истинита.

*

Московски градски начеоник, **С. М. Трећаков, поздравио је цара Александра**, кад је овај у Москву дошао, овим речима: „Ваше царско величанство! После днева народне бриге сад је Москви синуо дан радости. Први пут, од како је ваше величанство ступило на прадедовски престо, сретна је Москва, да вас склони у зидове своје. Да буде благословен ваш први долазак у вашу древну, вашу првопрестону столицу, под сеном њених светиња и предања, посред народа, не ограничено свом цару одана. Живео господар император Александар Александровић!“ Штај је цар на то одговорио, то смо у прошлом броју саопштили.

*

Из Петрограда јављају једном бечком листу, да ће један од важнијех чланова распуштеног словенског комитета (одбора) московског, Григор Волан, у Берлину скорим издати броширу, у којој ће расправљати, **какво је данашње стање у Русији**. Као што је бечки лист извештен, писац ће руске словенофиле (којима је, као што је познато, словенофилство истоветно са панрусизмом) подврћи оштроj критици, те строго осудити њихово садашње држање. Особито ће узети то на око, што је катковљева странка противна народном заступству, тврдећи, да би се том установом ишло на руку револуцијонарској странци и њеним смеровима и умишљајима. Нема сумње, да катковљевци не ће одговорити Волану, и онда се може родити врло занимив бој на перу. Писац ће на брошири испитати пуно име своје.

*

На радост свем слободоумном свету навешћују из Петрограда, да се онде кане, да **пресне прилике у Русији уреде у слободоумном духу**. Како је бечка „Преса“ извештена, ово је био непосредни повод тој накани: Пре неки дан забрани преска управа окружницом уредницима свију петроградских политичких новина, да не смеју о земствима писати. Да богме да је то свет веома узнемирило. Игњатијев тек странпутицом дозна за ту забрану, те како дозна, а он ти одмах дозове начеоника преске управе, Вјаземског, к себи. Ту се разведе овај дијалог: Игњатијев: Па о чему новине да пишу?Забрањено им је, да не смеју говорити о друштвено-политичким питањима, да не смеју дворске вести доносити; не смеју писати ни о управи, ни полицији. ни другим унутрашњим установама, нити их кудити. Па сад зар да не међу расправљати ни о установи земства? Вјаземски: По једној наредби од 1866. године није слободно, о земствима друге извештаје доносити, него само оне, које процензуришe гувернер дотичне гувернније. Игњатијев на то нешто згодно примети, а Вјаземски ће му одвратити овим карактеристичким речима: Видите, па новине су опет за то у век пуне! Игњатијев: Од сад хоћу сваку наредбу да видим, која се тиче пресе, те сваку неумесну забрану да укинем. Време је већ, да и код нас други дух завлада. Ја сам пријатељ преској слободи, али прерано би било, да се у Рисији даде преси потпуна слобода. Но нужно је, да преса може о свим дневним питањима писати.

*

У више немачких новина имају извештаји из Петрограда, у којима се тумачи, **какав је утисак састанак Аустро-угарског и немачког владара у Русији учинио**. По тим извештајима, утисак је врло рђав, и царев московски пут приказује се у неку руку као непријатељски одговор на гастајнски састанак. На руском двору — то је главни садржај тих извештаја — било је 15. о. м. живих разговора о томе; великоруски кругови говораху жестоко, у право опоро о Немачкој и немачкој влади, а у вече вечаху подуго у царском двору. После вечања одмах се разгласило, да ће цар ићи на пут. Мисле, да је великоруска странка покушала, да се дохвати поља сполашње политике, но немачка влада дочује за то, те дај брже, боље утврђуј обалу Северног и Источног мора. Противнемачка странка одржала је у Русији међдан; то показује и пут Александра III. у Москву. Тако немачки листови. Колико је од свега тог истина, колико ли комбинација, а колико можда пород страха, то је на први мах тешко пресудити; ако немачки извештаји истину говоре, Словени се само могу томе радовати.

ДОПИСИ.

С Неве, 17. јула. (Руски пут у Инђију.) Не знам, куда би требао руски орао више да гледа, на запад, на исток или на себе и око себе. Свуда много рада огромне важности. Азијатска питања претпостављам, да неће тако добро бити позната, као остала, па за то и намеравам, да коју проговорим о Азији, тим пре, што сам имао прилике, да с људима разговарам, који су основно и подробно са тамошњим одношајима познати.

Русија све до сада више држала се суровог севера, неже ли питомог југа, па за то и није тако богата, као друге државе. Но кад нема већ куда даље на север, она невољна спушта се к југу, тим радије, што и Руси, као и сви други народи на свету, желе што боље да живе

Познато је, да су к Инђији многи тежили, јер она је просто земаљски рај. Истина и Индуси, као стари културни народ, достојни су, да се Јевропљани с њима упознају. То се и ради, али материјална страна већма претеже, навек је тако било. Финичани, Мисир, Александар Велики, руски цар Мих. Алексијевић, Петар Велики, сви су они мање више, имали трговачког додира с Инђијом. И сам Наполеон I. помишљао је на Инђију, кад је у Мисиру био. Из тога се већ види огромни значај благословене земље. Чак и народне песме наше спомињу Инђију. И поједини руски трговци имали су из давна трговачки сношај с њом. Од кад Русија све више приближује политичке границе своје тој богатој земљи, од тога доба све више и расте значај руског пута у Инђију. Сад, разуме се, главни сношај Јевропе с Инђијом иде суецким каналом. Недавно је тек, да је тај канал побио пут око Африке, око кана добре наде. Не верујем, да ће толико времена проћи, кад ће руски трговачки пут у Инђију побити енглески вроз суецки канал. Ствар је у том, што ће руски пут бити краћи и удобнији. Може се замислити, како ће се Русија обогатити, кад не буде из девете руке куповала, већ из прве. То све Енглези предвиде, па зато и сплеткаре и потвупљују где могу и кога могу.

Главна трговачка линија из Инђије у Јевропу биће ова: Из индускога Шикарпура преко афганских вароша Келата, Кандахара, Херата, одатле у текински Саракс, Хорасан, даље на руску нову границу до Кизил-Арвата.

Ту је већ нова жељезница готова, која се пружа до каспијског мора. Преко мора у Баку и даље у Москву и Јевропу. Ето то је линија, коју називам руским путем у Инђију и која има грдну и блиску будућност. Из Кидил-Арвата ради се непрестано на продужењу жељезнице до краја своје нове границе.

Главно је питање, шта ће бити са оном текинском територијом, која још дели Авганистан од Русије. Разни узроци оставише Сараке у текинским рукама. Ахал-текинска експедиција мора се сматратрати као недовршена. Говори се чак и то да оно мало парче текинске земље хоће Персија да угреби. То би грдна штета за Русију и целу линију била, јер персијска је управа врло трајава. Енглезима није доста, да сами по себи интригирају против Русије, но раде то још и через Персију и Персијанце.

За сад последња експедиција није достигла своју коначну цељ, јер није Сараке завојевала. Новине све пишу о важности Мерва, но Мерв је у страни од богате долине Тадмевд, где лежи Сараке која је најкраћа и најудобнија операциона и трговачка линија. За сад само караванска свеза постоји — временом биће и жељезница. Руси мисле да ће Енглези градити као афганиставску жељезницу.

Чудновато је у опште што Русија нема дипломатског сношаја с Афганистаном и што они рачунају да та земља спада у сферу енглеских интереса. Афганци су доказали, да они не спадају тако под уплив као што други мисле. Кад би им Руси колико толико помагали, било би и за Русе боље. Али Столјебов генерал обећа помоћ Афганима и — тако и остаде.

Међу тим емир афгански има огромни уплив и на Инђију, јер као мухамедовци с њима симпатишу 30 мил. мухамед. Индуса а по народности Афганци су то исто, што и Индуси.

Сва та питања имају свезе и са унутрашњим. Кад би било више слободе, све би боље чуло и претресало, а овако свако се боји, при критиковању да му се не затвори редакција. Ипак све више то питање сазрева.

И другу страну има то индо-руско питање. У Инђији цели милијони од глади умиру годишње. 1870. у Бенгалији умрло је од глади десет милијуна људи за годину дана. То је жалосна цивилизација Енглеза, кад тамо тако много умиру. За то је и Индус у толико горд према „нечистом“ т. ј. неморалном и себичном Енглезу, да се ни један не може похвалити, да је за једним столом обедовао с Индусом, тако су презрени. Кад би тај руски пут скоро био у реду, могли би Индуси руску рану да купују. У Инђији незаборавте живе 250 мил. људи. За Индусе је то све још важније, јер по њиној религији не смеју даље од три дана по мору путовати, а овамо у Туркестан могли би Руси до 20—30 м. пустити.

То би било човечански, кад су Енглези већ тако нечовечни, па гледају таку страшну глад у Инђији. То је јасан пример, шта значи туђа власт, ма да просвећена. Енглези презиру Индусе, премда су ови човечанској култури много помогли и својим богатством, својом философијом и поезијом, својом религијом. Велико учење хришћанско прешло је Мисира из старе културне Инђије. У прошлом столећу преведене су Веде, те свете књиге индусове, из којих јевропски философи много научише. Драма Сакунстала коме није позната? Код њи не муче ни животињу тако, као у Јевропи човека. Они су у опште по нарави и срцу — противуположени чивутарији себичној. Они су идеалисте а јевропљани материјалисте са Чивутима напред. Чивутски дух управо и смета Јевропи, да се отргне од материјализма и да помисли да није цељ живота само плодити се, јести и спавати. Неки руски цар посла посланика у Инђију, да види богатство и трговину. Велики Могул му одговори: „Не могу вас пустити даље, кад вас ваш цар шиље само ради нашег богатства, а не и ради других виших циљ.“

И до дан данас тежи све ради њиног богатства; оно друго остављајући приватим научним експедицијама из Америке и др.

Славјански.

Вршац, 17. јула 1881. (Обустава избора црк. општине. — О школским испитима.) И освану данас „Огњана Марија“, дан избора нове црквене скупштине, дан, кад је требала „законита“ незаконитост с лица земље, бар вршачке, да нестане, али... али и опет се нађоше тице злослутице у виду црних људи, да црних, јер непријатељи автономије, непријатељи слоге и љубави, који се нестидише и опет већ по толики пут ту автономију изиграти.

Реакција, та црна, опажа се свуда на свету, па када је „гвоздени“ човек до крајње конзеквенције развија, што би — мисли — тада и наша калуђерштина и поповштина заостала, а да то исто en miniature, ослонцем на владу не чини, заошијајући народ, стадо своје, безобзирно и немилице, кад овај неће, кад ово не уме меру с мером да враћа. — Поп и калуђер са мајушном изнимком, ма како једног и другог на-

ЛИСТАК.

ПОЗНАТА СТВАР.

Мој поштовани кум послао ми је ово дана из Беча један фељтон, у ком писац употребљује прилику, да преко новина изрази обожаваној девојци својој своју тиху љубав, и у ком наговештава, да ће једног лепог дана к њојзи доћи у црном фраку и белим рукавицама, са склопљеним „шапо клаком“, и да ће са заљубљено-озбиљним лицем њојзи рећи, како би он био најсретнији човек на свету, кад би она на то пристала, да му буде сапутница у овом јадном и чемерном земаљском животу. Ја девојку чисто гледим, како је изненађена — бајаги; како се мало пренемаже, јер добро васпитаној госпођици не доликује, да следује својим осећајима и да „mir nix, dir nix,“ ма и будућем мужу свом беле руке око врата склопи; како на послетку са зажареним образима и са оборенim очима оно значајно „хоћу“, ако и не устма а оно бар мимиком, на видик износи. За тим гледим „двоје младих“ како кују планове, како су им све препоне тотално виштаве, како им се будућност само смешка, како ће он неуморно радити и тећи, ова пак тако исто неуморно намештати и чувати; како им се на послетку породични круг множи и шири, и то не само „слатким одојчадма“, него и честим посетама госпође пувице, и да, после сваке такве посете, из међу „двоје младих“ наступи неко запето стање, у ком се чују оштре речи а виде горке сузе.

Не чудим се онда ни најмање, што су ми у тај мах на ум пале речи апостола Павла: „Овај који се жени, добро чини; али који се не жени, још боље чини.“ Ја мислим, да савет таквог великог мужа не треба тек олако узети, јер се у противном случају свети сама ствар. Да боме, да је младовање врло песнички положај, да је баш „вилински сан“; али се и то мора допустити, да мора наићи и доба, кад се иза тога сна буди и пробуди, а ми сви врло добро знамо, да јава није никад тако лепа и пријатна као што је сан, као год што не може тако грозна и ужасна бити.

Један стари, нежењени господин рекао ми је пре неког времена, да ћу се кајати, ако се не оженим. Ја сам му изреку одобрио, али сам додао још и то, да од куд он зна, да се нећу кајати, ако се оженим; прво кајање, т. ј. ако се не оженим, узмимо да ће за цело наићи, али то никад и никако не може бити тако очајно као оно кајање, што би могло наићи, кад бих се оженио. У првом случају лежи кајање у негативности, у другом пак у позитивности — ја на сваки начин држим, да је ово друго страшније од првог. Читао сам негде, не знам за цело где, да се некад обер-ђаво сишао на земљу, да се баш сам, лично, увери, јесу ли баш жене тако опаке и криве, као што су га уверавале сенке мушкараца; покушаја ради оженио се, али је на скоро после сватова опет у пакао стругнуо. Оно и то стоји, да се ожењени не мора кајати, него шта више, да благосиља часак, кад је ступио у брак; али ако се преварио у избору, ако се обманув у идеалу свом, ако је наишао на страсну, ограничену, уображену жену, на распикућу, на Месалину, на сатану — онда је боме кајање нежењена човека и срећа, и задовољство, и рај према кајању тако ожењеног. А ко ли може на девојци одмах пронаћи, шта све лежи иза оних „чарних“ очију, „брежних“ груди, „бајних“ осмеја, „румених“ образа и „чиста“ чела! Свака је девојка добра, свака се девојка хвали — од куд онда толико рђавих жена! Наша реч „невеста“ не долази од „невешта“, него од „неизвесна“; јер нико, па ни сам младожења не зна извесно каква ће бити кад се уда. Не кажем, да је у нечем и сам муж крив, али повод с његове стране не може никад бити такав, као што је урођена нарав женска, која тек у браку избија, и то тим већма, што се пре брака претајити морала.

До душе, ако би сви тако мислили, шта би било са светом. Али на срећу његову не мисле тако сви, а најмање млађи свет. С тога се и треба женити рано; ко оматори, тај неће тако лакомо загристи у брак. Сећам се, да је пре неког времена у овој вароши било друштво „женимо се, браћо!“, и да се — после десет година опстанка — ни један члан није оженио, па ни сам председник. Данас тога друштва нема, но опет за то није се ни један од ових оженио. Да се није склопило друштво, можда би који и загризао би у удицу, бачену од које нежне руке, али сад, сад су већ сви — „заматоријевши.“

Неко је казао једаред, да је она жена најбоља, о којој се најмање говори. То је изрека, која се не да побити, јер је скроз истинита и основана на многом искуству. Добар се глас далеко чује, а рђав још даље; о добрим делима говори се дакле много мање, него о рђавим. Ко пак чини та добра или та рђава дела? Људи, дакле и жене. Испуњавати дужност своју као жена, мати, домаћица, није шумни посао; оштроумље своје у добри час употребити, није наметање; очувати образ и поштење у свакој прилици, није истицање своје особе. Ко то све у тишини врши, не може бити дакле предмет општег говора а и не упада тако у очи, јер врши свој задатак, јер му је деловање природно и, по схватању морала, са свим обично. Таква је она жена, о којој се најмање говори. Има да боме и међ њима ванредни карактера и способности, но то све иде само у прилог горе реченом.

И нехотице сам ушао у неки озбиљни начин а то је знак, да брак не узимам као лакрдију и будалаштину, него као нешто узвишено. Што се пак дешавају које какви изузетци, који на жалост хоће правилима да постану, то је баш оно, што мене и многе друге наводи, да се држимо изреке апостола Павла, коју сам горе навео. Но ја ни најмање нећу да се одам суморним мислима, јер несретан брак нећу тиме сретним направити, а „заматоријевше момке“ нећу навести да се на врат на нос жене. Благо оном, који све на свету са добре или бар са хумористичне стране посматра, јер добра воља и добро расположење спадају међу најдрагоценије ствари, што их човек собом на свет донети може. Ко је веселе нарави, тај има и рашта радовати се, у првом реду с тога, што је баш веселе нарави; суморан човек сам себи трује живот.

На то би ми до душе могао ко год рећи, да се човек веселе нарави и треба да жени, јер ће и зао улес у женидби са ружичасте стране моћи посматрати. Е, али то је са свим шта друго, јер огромна је разлика између веселог и лакоумног човека.

М. С—ћ.

род тимарија, никад није и неће бити по све искрен пријатељ народу — свом раниоцу, јер се сматра, да је богом изабрани а светском глупошћу привилегисани сталеж, па је заданут „наитијем“ духа светога, да је народ ради њега ту а не обратно. И то су по нашем убеђењу једино последице непрестаног компромиса створених сабором. Тих последица жалосних нестаће тек, кад се дође до праве свести, јер ће тада бити и крај компромисима, тим друштвеним хермафродитима. Није ли зар тако?

Но надамо се, тврдо смо у то убеђени, да ће будућност, сита надри-хришћанске трпељивости, протрљати очи и спрати са себе лагу својих предака и сваком своје по заслуви дати, корачајући нув то дивовским корацима напред... све напред.

Да, тако је то. Уместо што би приличило, да вам објавимо ревултат „данашњега“ избора, а ми вам јављамо: обуставу истога до у недоглед. А откуда то? Отуда, што искренуше неки четир „призива“, жалећи се министру против решења саб. одбора. Исти призиви беху реакцији нашој добро дошли и сл епарх. адм. одбор реши: да се избор одређен за 17. јули обустави, док од његове екселенције Тисе решење не дође. Дали ће се и г. Тиса даље са народом играти титре, идемо да видимо. Нами пак изгледа, да смо са Диогеном блажене успомене и временом му са свим изједначени, јер и он је, пре но што се у кобно буре завукао, тражећи поштење, ваљда наилазио са лампом својом на какве „привиде“ вршачких и њима подобних „призивача“.

Овогодишњи школски испити испали су према лањским у опште увето лошији, чему правога узрока не знамо наћи, али биће свакако, да лежи кривица прво и прво до учитеља самих, а после и до равноврсног нач. на предавања, који треба једаред за свагда договорно и свакако озбиљски утврдити, пошто иначе отуда само школа — подмладак пати, а то у интерес овога не сме ни пошто бити; зато очекујемо, да ће се с те стране сви учитељи солидарно уз један план и метод држати, а не да поједини још и сметње праве и пиву терају, кад се по школарство напреднији рад одпочети жели. Школа народна не сме назадњаштво да трпи и да буде ичије тркалиште.

Па шта тек да кажемо за женски ручни рад? Лане био је исти још које-какав, а ове године: никакав. То је жалосно, али права истина. И томе лежи кривица само до општине, што иста неће никакву новчану припомоћ да на ту циљ издаје, ма да се иста тражила, чим се чини услуга римокатоличким дувнама, које својом заузимљивошћу и нашу децу због изврсног рада тамо маме. Кад ћемо се отрести себичњаштва а имати једино општи народни интерес преда се?

Неодобравамо шлендријан, да могу деца и са једва довољним и слабим успехом у старије разреде прелазити, као што је то случај у два прва женска разреда и у III. такође женском разр., само да више њи пређу. То већ није савестан поступак и јесте за осуђивање. Тако је исто и управа школска за осуду, што таково што, пристајањем, допушта и што је сама лане такав чин инаугурисала, налажући указом учитељу 5 разр., г. Ђ. М. да има неке слабе ученике из 4 разр., примити.

Остављајући за сад остале мане недодирнуте, стављамо успех гг. Свет. Брашована и Ђоке Милића на прво место, за тим г. Нике Брашована, гђце Лукићеве итд.

Уписане деце беше свега 703 редовних пак ђака 557 а за прелазак оспособљени 469 и то по овом реду: У I. мушк. разр. уписани 71, редовних 52 а прелазе 42; учитељ Макса Пантелијћ. У I. женском разр. уписани 60, редовних 35 (због богиња), прелазе 28 међу којима 6 једва довољне; учитељица гђа Др. Вевенковићка. У другом I. мушк. рав. уписаних 75, редовних 60 а прелазе 53; учитељ Ђока Лукић. У другом I. женск. разр. уписани 30, редовни 26, прелазе 26 у које су урачунате и 4 слабе; учитељица гђа С. Лукићка. У првом II. мушк. разр. уписани 45, редовних 40 а прелазе сви 40; учитељ Ј. Пандука. У првом II. женск. разр. 11 уписаних, 11 редовних и све 11 прелазе; учитељ Ника Брашован. У другом II. м. разр. уписаних 38, редовни 28, прелазе 26; учитељ М. Велић. У другом ж. II разр. уписане 33, редовне 26, прелазе 23; учитељ Светов. Брашован. У III м. разр. уписани ђака 92, редовни 65, прелазе 55; учитељ Стева Марјановић, — успех из срп. језика беше слаб. У III. ж. разр. уписане ученице 57, редовне 49, прелазе 24, међу које су 12 слабог успеха урачунате; учитељица гђа Л. Гердец. У IV. м. разр. уписани 48, редовни 40, прелазе 32; учитељ Миша Стојановић, — српска историја слабо се култивише. У IV. ж. разр. уписано 48, редовне 40, прелазе 24; учитељица гђца Агн. Лукићева. У V. м. разр. уписани ученика 32, редовних 32, прелазе 26; учитељ Ђока Милић. У V. ж. разреду уписане 29 ученице, редовне 27 а прелазе 20; учитељ Стеја Јовановић. У VI. м. разр. ђака уписани 20, редовних 16, свршавају 9; учитељ Мита Акимовић у том разр. приметисмо лањску ману. У VI. ж. разр. беху 14 уписане ученице, редовне 10 и све 10 свршавају; учитељ Мита Фрачковић, држимо да „веркл-система“ не ваља, јер се за кратко време све заборави. Лане је бољи успех показан.

Ово писасмо из чистог убеђења, и зато нека нам се ни с које стране замерка не чини, што у интерес саме школе овде наше мишљење изнесосмо. При завршетку пак молили би г. проту, да у будуће у школи, па још при испитима не чини врбонку за влад. кандидата, јер му је лако могло пасирати онакав исти малер, као некаком дру Гросу у Пешти такође приликом испита. Школа се не сме шкандализирати од никог, па ма се од звао и прота Фила. К.

(М. Т. Ф.) — **Вршац.** — Са ово неколико искрених родољубивих речи одлучих се, да у очи пресретног приближења српске омладинске скупштине која ће се до који дан у нашој средини скупити, управим свој немородавни глас на честито и вредно учитељство српско. Моје речи, и ако су слабачке, ипак ће помоћу божијом, увиђавношћу свесне браће учитеља, колико толико покренути запарложену, запостављену и необрађену учитељско-школску ствар. Поводом тим — на чему нека је усрдна хвала приређивачком одбору омладинском — што ће се између осталих битних, племенитих и спасоносних питања, претрести и питање; „наше школе“; ја ћу овај братски и искрени апел на наше српско очеличено, истрајно, карактерно и благонадеждно учитељство управити.

Ми хоћемо слободу? Само слободан васпитач може васпитати слободно мислећег човека! — Најемник, роб плате и интереса личног, одгајиће једино још горег најемника и сребролупца. Слободан васпитач, и нико више на свету, може да развије у души узданице српске, слободу интелектуалности, слободу карактера, слободу хуманитарности, родољубља. Ми се нећемо никад — бог и душа — противити: строгостима дисциплине предпостављених органа, али одлучно иштемо: „Слободу умне радње, кретања на пољу школе, просвете и образованости омладине српске, односно ученика и ученица, основне народне школе“! —

Пригњечени, запостављени „српски уча“, треба отвореним, честитим трезвеним карактером да ступи пред форумом будуће скупштине омладинске у Вршцу и да јој ове своје најдубље и најпостојаније жеље изјави:

„Српско народно учитељство ступа драговољно у коло чланова уједињене омладине академијске. — Сем тога, учитељи народни желе из све душе, да се једном на основима „високе школске уредбе“ организишу као засебно тело, подељено на разнолике огранке, а као уједињена целина да буде најприснији огранак уједињене академијске омладине српске“!

И у то име, што више дођите, оружани свешћу, љубављу према народу своме! — Остало у предконференцији.

Тамишвар, јула 1881. — Поновљени покрет у нашој српској омладини — односно позив градачких великошколаца на целокупну омладину у Угарској, да се овогодишња омладинска скупштина у Вршац сазове, нашао је и овуда одобрења. И ми се од срца радујемо и поздрављамо уједињење наше омладине, јер ако нам није никад, а оно је сада баш у овим тешким и мутним данима нужно једно организовано тело, које ће на књижевно-просветном пољу нашега народа, у последње време већ пробуђену свест ширити и утврдити, како би отуда и на остале гране нашег јавног живота од уплива било. За то довикујемо свој браћи Србима: помозимо сви сложно да се уједињење спроведе и што боље утемељи, па шат се и нашем народу укаже лепша и сјајнија будућност, — а то ћемо само у јединству и слози постићи, јер једино у тим врлинамо лежи спас — спас српског народа.

У то име, браћо Срби до скора виђења у што већем броју на омладинској скупштини у Вршцу, — где ће нам се дати лепа прилика да узвикнемо: „Живила уједињења, сложна и свесна омладина српска!“ 2 + 2

ћ. — Пожун. Читајући ваш цењени лист, видио сам, да из разних српских крајева опширне извештаје о спроведеним изборима за земаљски сабор примате, и да сваку епизоду, на често и трагикомедије, произведене насиљем тисиних либералаца на видело изнашате, те с тога предпостављам да читајућа публика те и тима равне догађаје с пажњом врати, односно да се за исте интересује. С обзиром на ту предпоставку држим, да је не мање интересантно доznати, како се избори у других славенских народа, наиме пак у Словака, као по броју најзнатнијих Немађара обавише, а то тим више, јер с њима поглавито нас Србе солидарност битних интереса тако рећи у сваком погледу у сваком политичном питању спојава.

Нисам намеран независан положај браће Словака и њихов политични значај описивати, та одвећ добро је познато, да су исти политичне парије (изузимајући народњаке) мађарских бранива, те с тога ћу се ограничити на само извешће о њиховом, сваком Србину, па и на нижем просветном ступњу стојећем угарском Румуну непознатно држање приликом избора; узалуд би било испитавати узроке таких жалосних појава у полит. животу народа словачког, па и кад би то покушали и нехотице би морали те узроке тражити у званичном локалитету министра председника а уједно би морали испитивати, колико је тим појавама допринео бивши поджупан, администратор и привилегисан Мађар Бела Гринвалд, који је фамозни „felvidék“ написао.

Управо пред изборима падали су као дажд по читавој мађарској и немачко чивутској журналистици нападаји на оне панславенске апостоле, који се на народни збор у турчанским Св. Мартину скупише, да о том већају, да ли ће народна странка при изборима спрам насиља противника и апатије самог народа у активну, но неједнаку борбу ступити. Да би идеја народности у све слоје народа продрла, што се на жалост до данас тврдити не може, и да не би мртвило, које већ честимице народом овлада, даљи простор заузело, донесе конференција закључак, да своје кандидате где је можно истакне, и да народ за избор приправља. Усљед тога кандидују у нека више од два милијона Словака четир изборна среза 3, словом три народњака; при том морам приметити, да Словаци готово у свима срезовима горње Угарске, компактну масу сачињавају и да су они и у мешовитим срезовима у већини. — Словаци су своје прваке, људе од значаја и чувеног имена ангажовали, како би си успех осигурали, али се ипак преварише у рачуну. Др. Михаил Мудрон, умни мотор народне идеје и један од главних, ако не баш најзнатнији вођа народњака, паде у базинском срезу против Салаи-а, пензионираног директора повашке жељезнице и полит. игноранта par excellence, који са већином од 800 гласова победу одржа; томе подобни ревултат укаже и врбовски срез, где је исти кандидат иступио и где је пук из противничког, мађарског табора народне вође руским шпијонима називао. — Жалосна је то појава, кад се сам народ од својих вођа одстрани и своје Аристиде у прогнанство шаље, а поглавито таке људе као што су Брађан, близанци Мудрони, за које и саме шовинисте веле: „kár hogypanslavok“. Паво Мудрон паде у Турч. Ст. Мартину а иста судба постиже и кандидата штубљанског среза, Матију Дула. Тако дакле по броју најзнатнији Немађарски народ неће бити на идућемсабору заступљен.

Кад се у обзир узме, да је сам словачки народ томе допринео, да му интересе његове противници заступају, који у Словака по оној старој пословици мађарској тако рећи ни човека не поштују и који Словака при свакој прилици па и на самом сабору у глупој гордости с презрењем спомињу, то се неварам ако тврдим, да се је деморализација у све слојеве народне угњездила и да су надчовечне снаге потребне тај деморализовани народ до самосвести довести.

Па шта мислите да народњаци у свом праведном огорчењу наумише учинити? Чуо сам од неколико њих, да су и у будуће намерни кандидовати, како би противницима победу отежали и на тај начин исте принудили, да народу заслуге и љубав дају.

Нови Сад, 23. јула. У прошлом броју листа донели смо телеграм из Вуковара, по ком је „одбор народне странке“ у Вуковару заказао велики општи бирачка састанак сремски изборника за дан 26. јула (7. авг.) 1881. у Вуковару у 5 сати по подне у жупанијској великој дворани. Како се обично не штампају имена послача телеграма, тако је и онде изостао подпис послача. Но како дотичне позване по свој прилици интересује и сазнање позивача, то им имена накнадно саопштавамо. То су: Михаил Рогулић, Радошевић, Вукашиновић и Петровић. Ми се сад уздржавамо од појединe примедбе. Толико видимо, да програм ничим наговештен није, ни сам положај странке, јер ако ће бити и програм и положај онакав, какав га је први од сазивача на последњем сабору заступао, то онда није програм — народне странке, па не би онда ни назив позивача оправдан био.

— Из Карловаца добили смо овај кратак извештај о испитима богослова IV. године: Сава Теодоровић из Брестача свршио је с одличним успехом као редован, Младен Јосић из Ст. Бечеја са похвалним као редован, Дамјан Прерадовић из Ст. Бановаца са похвалним као редован и Васа Петровић из Сент-Мартона са довољним успехом као редован.

Као приватни свршише: Драгољуб Живковић из Ст. Бечеја са похвалним, Михаило Бегић из Јасеновца са похвалним и Јован Јеремић из Осека, администратор сибачке парохије, са похвалним успехом.

НОВИЈЕ.

— Из Загреба јављају, да ће бан врвих дана месеца августа обилазити Крајину.

— Романска интелигенција из Мезешега државе, као што „Уг. Пошта“ дозвиже, у недељу у Беберу (у Торда-арањашкој жупанији) скупштину приликом једне мушке забаве.

— „Б. оп. вов.“ јављају, да ће се гр. Хоенварт махнути улоге првака у странци права, јер је физички веома уморан, али за то ће опет остати веран својој странци. Поменути лист вели, да се он ово дана изразио тако пред једним пријатељем својим.

— Из Беча јављају, да ће идућа седница конференције у четворо бити месеца септембра. Порта се — дозвиже „П. Лојд“ — нада, да ће се дотле са свим с Аустро-Угарском погодити о спојењу железница код Приштине или Скопља, јер мисли, да свеза код Врање лежи више у српском него ли у Аустро-угарском интересу, те да ће Аустро-Угарска у тој ствари попустити.

— „Пол. Кор.“ дозвиже из Цариграда, да је Порта готова, да учини Бугарској по вољи, те да с њом ступи у непосредну дипломатску свезу, а да међу њима у дипломатском општењу не посредује кореспондентска писарница, што је за тај посао у турскоме министарству спољашњих послова сворим основана. Та ће писарница по томе посредовати дипломатску свезу само међу Портом с једне стране и Ливаном с друге, као год и острвима Критом и Самом.

— „Голос“ врло поуздано тврди, да се пољско питање у Русији примиче радикалну решењу. Биће тако решено, да ће се Пољаци моћи са свим слободно развијати у економском и интелектуалном погледу. Уједно ће се тим решењем ићи за тим, да се стане на пут, да се не дижу устанци, који су се периодски понављали, а то мисле тим постићи, што ће се Пољска у политичком погледу стопити с Русијом.

— Из Петрограда јављају, да је укинута оренбуршка гувернија, којом су досад одвећ раскошно управљали. Укидањем исте уштедиће се 8 милијуна рубаља.

— По париским вестима „Кол. нов.“ председник француског министарства, Фери, полази данаске својим бирачима. У уторак ће председавати у Нансу, кад се буду делиле награде у основним школама, те ће том приликом држати беседу. Отуда ће 2. августа у Хавр, где ће се такође делити награде. — Гамбета ће у Нанту говорити о раздељењу цркве од државе и о војеним установама. — „Реп. Франс.“ јавља 21. о. м., да се под гамбетиним председништвом оснива одбор за јавно руковођење избора. По томе се Гамбета лаћа, да непосредно руководи изборе, те се тако приказује као будућа глава кабинета. — У министарском већу, што је 21. о. м. палати председништва републике држано, саопштио је министар унутрашњих, да се у провинцији (ван Париза) изборни одбори у највећему миру и тишини образују.

— У Ирској се опет догодио један тако звани аграрни злочин; 20. о. м. рањен је самртно из мале пушке један земљепоседник.

Разне белешке.

(Из Бечкерека) јављају, како је уредник тамошњег листа „Торонтала“ донео извештај о великој тучи, што се догодила у Ечки међу сељаци и хусари и о којој смо и ми у прошлом броју белешку донели, те због тога позван од двојице хусарских официра на двобој. Официри Маријаши и гр. Бисинген иштуа задовољење, што је бајаги у помемутом листу речени извештај неистинит. Позвани уредник не прими позива, тврдећи, да у свом извештају није никога увредио. На то поменути официри изјаве, да ће си својим начином набавити задовољштину. Од ото доба уредник Летмањи носи собом свагда пун револвер и бич. У Бечкереку се дакле још може поновити колошварска афера.

(Чудноват случај грома.) Из Хума код св. Мартина, између Новог Марофа и Св. Ивана Зелине пишу „Обзору“: Страшан, не мање чудноват случај догодио се 25. јуна т. г. у жупи нашој, на некој ливади крај Бревнице. Истога дана косили су рано у јутру Валента и синовац му Фрања Обад (сељаци из Хума) на реченој ливади, кад али на један мах око 6 и по сахата поче киша падати, те олуја навали. Оба сељака, да се склоне од кише, стану под оближњу врбу. На једаред удари гром, те обојица падну на земљу. Валента, човек од 45 година, стајаше тик стабла, муња га ошину по глави, те читавим телом прође кроз ноге у земљу. Фрања, младић од 20 година, беше по хвата од стрица удаљен; њега погоди гром у десно раме, продере му капут, који је на себи имао, те обвив му се два пут око тела, прође левом ногом у земљу. Осим капута, уништи муња читаво одело Фрањино, пак и чизме му разнесе с ногу. Људи, десећи се у близини, прискоче несретницима држећи их дакако мртвима. Но на велико чудо и радост присутних, почеше сироте већ после неколико часака дисати, те се толико у кратко опоравише, да је Фрања могао уз малу помоћ пешице кући, а сутра дан је већ кукуруз копао, дочим је Валента — кога је жупник госп. Иван Котарски дао кући на коли одвести — три дана боловао. Трагова ударцу грома нестало је на њихову телу, но у успомени ће им заиста остати за свега живота, јербо му је жестина била толика, да се је врба, под којом су стајали, сасвим осушила, те и лишће гранчице изгорело.

(Редак случај у природи.) Загребачки листови јављају, како је г. Фрањо Шиц, равнатељ у Новој Градишци, послао народ. зоол. музеју у Загребу две необичне орахове ресе с овим листом: „На гомбалишту код овдашње грађаске учионе стоји орах, 8 до 10 година стар, који је тако уродио, да се свет томе чуди. Плод виси као гроздови, 7 до 8 ораха на једној стабљици, то је најмање, обично се налази 9 до 13 комада. Ја сам нашао шта више и 14, што славном равнатељству ево шаљем, а на другој стабљици било их је 16, па су два отпала, што се још јасно видети може.

(Модерно живљење.) Пред судови у Будимпешти решено је прошле суботе 62 бракоразводне парнице. У 33 случаја замолиле су жене развод брака.

(Кнегиња Долгорука), удовица цара Александра II., живи још једнако у осами, то је дало повода, те се је мислило, да је отпутовала у иноземство. Новине не смеју о њој писати. Сваки дан рано у јутру вози се кнегиња у црно бојадисаној, једноставној кочији у петровопавловску тврдињу, да походи гроб покојног цара. Собе њезине такође су прним сукном застрте. Чим се пресели царска породица у зимску палату, отићи ће из ње кнегиња, а настаниће се у малој мраморној палати, коју је подигао велики кнез Никола Костатиновић за неку младу Американку. Велики кнез је прогнан у Кавкас, а Американка Мис Фани послана је из Русије, па не ће ни њој, ни њему требати та палата.

(Холандеска поларна експедиција), која је недавно према северу отишла, јавља, да због великог леда није могла никако допрети до Спицбергена.

(Статистика злочинства у Италији.) По службеном искаву почињена су у краљевини Италији месеца маја о. г. 152 уморства, 89 покушаних уморства, 87 грабежа, 53 отмица, 2474 провале и 1953 обичне крађе.

(Жељезница саграђено је) прошле године у Сједињеним американским државама 7209 миља. Читава мрежа жељезница у Северној Америци дуга је 93.704 миља. Ове године саградиће се 10.000 миља. Тим поводом пита се свет да ли се у Америци не гради од више жељезница.

(Талијански краљ Гарибалдију.) Како јавише талијански листови, писао је краљ Умберто генералу Гарибалдију ручно писмо, у којем му је, признавајући заслуге, које је ђенерао стекао за јединство Италије, из својих приватних средстава понудио годишњи доходак од 30 000 франк. Гарибалди примио је тај дар захвално.

(Поганика има у Европи) и то уз Волгу до 1 милијун, које руска влада крај свих напора није могла покрстити. Најпосле била им је понуђена вера Мухамедова, но и ту одбише.

(Градња панамскога прокопа.) Тај прокоп, који ће спајати два велика окејана — алтански и тихи, биће за две године готов. Премда се интерес за њ већ охладио, и пак ће

опет оживити помоћу Сједињених држава и сретно довести ка концу. По вести „Стендера“, склопљен је међу Сједињеним државама и Колумбијом уговор, по ком имаде ратно бродовље Сједињених држава северно-америчких пролаз кроз прокоп без царине допустити. У време мира не сме на прокопу бити ни једна америчка војска, осим посада тврђавица, које ће се ту саградити. Загрози ли погибао неутралности канала панамскога, то су Сједиње државе овлашћене тај прокоп својом војском посести. Ратно бродовље, које год друге државе не има права, проћи тим прокопом без дозволе Сједињених држава и Колумбије. Колумбија се обвезује, да неће склапати никакав уговор, који се тиче панамског канала, без знања Сједињених држава.

(Пренапио.) Илија Ђелагић из Горјана из ђаковачке поџупаније, човек око 46 година, састао се 7. прошлог месеца са своји пријатељи у крчми крај ракије, од које се читав дан нису растати могли. Пред вече, када су сви већ поштено напити били и још једну бочицу од три децилитре за лаке ноћи попити хтели, био је Ђелагић већ тако пијан, да су га једва ноге носиле, а чим је крчмар наручену боцу на сто донео, зграби је Ђелагић те искапи на душек. На то оде из крчме на улицу, ал чим је на свеж ваздух изишао, онесвести се и паде, те је у несвесном стању остао потпуна четири дана, наиме до 11. јуна, а тога је дана око 9 сахати у вече, као што је лечнички доказано, од запаљења мозга умрло.

(Репортерова срећа.) Неке њујоршке новине, које јављајући, како се некаки топ распрснуо, пишу о том овако: „Наш репортер, који је услед експлозије изгубио десну руку, био је на срећу онде, те можемо о том догађају наше читаоце по све верно и потанко обавестити.“

(Коња) има на читавом свету 58 милијуна комада. Од тих има их у Аустро-Угарској 3,486.000 у Француској 3 мил. у Русији 21,470.000, у Немачкој 3,352.000, у Великој Британији 2,250.000, у Турској 1 милијон, у Сједињеним државама 9,540.000, у аргентинској републици 4 милиј., у Канади 2,625.000 комада.

Изашао је и достављен нам је

— **Програм** српске православне велике гимназије карловачке за школску годину $18^{80}/_{81}$. Уређује управитељство гимназије. Година XXIX. књига XXII. У Ср. Карловцима, штампарија Косте Павловића. 1881. Стр. 74 на 8-ини.

— **Просветног Гласника**, што га већ 11. година издаје државна штампарија у Београду, а уређује Стеван Д. Поповић, изашла је и достављена нам је свеска 12., стр. 429—452.

Јавна благодарност.

Овим изјављујем јавну захвалу и признање господину др. Илији Огњановићу, који ме је приликом мога тешког боловања од 23—30. јула бесплатно лечио и излечио; такођер нека је захвала и лепо признање господину Пери Ђорђевићу умирођеном ц. кр. официјалу сада пак чиновнику код „Српске Матице“, као и штованој госпи супруги му на њиховој родитељској бризи и неви приликом реченог боловања.

У Новом Саду 1. августа.

Јован Милојевић,
богослов III. год.

Ред пловидбе

I. кр. повл. дунавског паробродског друштва почевши од 20. марта (1. априла) до 3. (15.) октобра 1881.

од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ**: сваки дан, изузимајући петак око ½ 11 сати пре подне.

од **Новог Сада** у **ЗЕМУН**: сваки дан, изузимајући уторник после 4 сахата после подне.

од **Новог Сада** у **ОРШАВУ** и **ГАЛАЦ**: понедељником четвртком и суботом после 4 сата после подне.

од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ**: средом и недељом после 4 сата после подне.

од **Новог Сада** и **САВСКЕ станице**: четвртком и недељом после 4 сата после подне.

од **Новог Сада** у **РУШЧУК**: понедељником и четвртком.

Нови Сад 20. марта (1. априла) 1881.

Оправништво.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

У СИСКУ, 30. јула. (Пословни вестник Шипуша и друга.) Шенице продано је последњи дана на нашој пијаци око 3000 мет. центи и получивала је фина потиска ф. 12.60—70, сремска добро решетана ф. 10.40, босанска, слабе каквоће ф. 8.20. Залихе старе шенице нису сада код нас велике. Нове шенице из наше околице почиње се на пијацу помало доважати и плаћа се од ф. 8.50 до ф. 9.— каквоћа је средња а и род показује у обште — да ће количоће бити мање него што се очекивало, т. ј. имамо род не средњи, него испод средњег.

Раж држи се у цени ф. 8.50—60.

Кукуруза од нашег последњег извешћа, имали смо доста велики промена цене кукурузе, — потрајна суша, услед које побојали су се наши продуценти, да ће кукуруза у пољу у много трпити, — пробудила је позорност наши шпекуланта, који уважујући такођер ову околност, приионили су око куповине, и сва кукуруза која је овде расположива била распродана је по каквоћи од ф. 5.80—85, ф. 6.— и ф. 6.10, но кад је пре осам дана издашна киша пала, која је како се чини обећнита била, — изгубише наши шпекуланти вољу даље куповати, — те пошто нам је однос слаб, а довози из Босне још су непрестано доста велики то су цене опет назадовати почеле тако, да се за здраву босанску врсту преко ф. 5,90—95, получити неда.

Последњи 14 дана продато је око 15.000 мет. центи кукурузе банатске по ф. 6.10—15 20, босанске од ф. 5.80 до ф. 6.10, у почетку, — затим ф. 6.05 до ф. 5.85.

5000 мет. центи Чинквантина од ф. 6.25 до ф. 6.65.

Зоби имадемо око 15000 мет. центи на залихи, али каквоћа исте је слаба, — цена држи се ф. 6.— ф. 6.10.

Шљиве ф. 18.50 до ф. 19.—

Пасуљ бели продат је по ф. 8.

Вода је сасвим мала тако, да у Сави лађе са по терета путовати немогу.

БЕРГМАНОВ
САПУН ПРОТИВ ПЕГА
одстрањује потпуно сваковрсне пеге. Комад 45 новч. у апотеци М. Максимовића у Н Саду.

Курс бечке берзе 23. јула (4. авг.)

5% металица	78 10
5% народног заима	88 25
Аустријска златна рента	94.—
Угарска златна рента	117.85
Државни зајам од 1860.	131.50
Акције банчине	830.—
Кредитне акције	371.70
Лондон	116.30
Угарске разтеретнице	100.—
Темишварске разтеретнице	99.—
Ердељске разтеретнице	98.50
Хрватско-славонске разтеретнице	—.—
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.56
Наполеондори	9.31
Немачке марке	57.32

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Рац-Титошу у Барањи овим се расписује стечај.

Плата је учитељска: слободан стан састојећи се из две собе, кујне, коморе, штале и подрума под крепом; кућна башта, 7 (седам) ланаца ораће земље, два ланца ливаде, годишње 4 фата дрва за сопствену потребу; осим тога има учитељ годишње од сваког брачног пара осмак жита, осмак кукуруза и 6 нов. а. вр. и 10 фор. готовог новца за недељну школу.

Дужност је учитеља обучавање школске деце по постојећим правилима, појање при сваком богослужењу и укопу.

Рок стечаја до 15. августа 1881. год. Молбенице се имају школском одбору доследствене општине управити. Првенство може имати онај, који се општини лично престави.

У Рац-Титошу, из седнице црквено-школског одбора 14. јуна 1881. год. држане.

Јован Николић, привремени перовођа. 1—3 **Цветко Вуковић,** председник одбора.

СТЕЧАЈ

У смислу наредбе високог ц. кр. главног заповедништва у Загребу од 20. јуна, 2. јула о. г. бр. 1788. има се место учитеља за православну науку вере на вишој државној реалци у Земуну са платом од 900 фор. и станарином од 200 фор. попунати.

За получење истог места могу конкурирати само они свештеници односно кандидати свештеничког чина, који су испит зрелости с добрим успехом положили, и који се стечајном писменом и устменом испиту, прописаном наредбом ц. кр. министарства за богоштовје и наставу од 19. јула 1856. год. (R. G. Bl. für das Jahr 1856. № 146.) подвргну.

За стечајни испит тај, који ће се у Карловци дне 17. (29.) августа о. г. држати, имају се компетенти благовремено пријавити.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 14. (26.) јула 1881. држане.

Конзисторија архидијеза карловачке.

1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у М. Чанади отвара се овим стечај. Плата је 200 фор. а. вр. у готовом новцу, 15 катастрални ланаца (à 1600 □ фати) ораће земље, на коју учитељ порез плаћа, 20 фор. за перовођство и 10 фор. за дрва. Поред тога уживаће учитељ леп нов стан са две простране собе и нужним просторијама, и сламе колико је нужно за зимњи огрев. Дужности су осим предавања у школи и појање у цркви, чему ће и децу обучавати. Од укопа где позван буде има 50 нов. Потражиоци имају своје ваљано инструисане молбенице до 30. августа по ст. кал. потписаном одбору поднети. Првенство ће имати који се лично пријаве.

Из седнице школског одбора 12. јула 1881. у М. Чанади.

Белеслија, перовођа. 3—3 **Југ Поповић,** м. одбора председник.

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на упражњено учитељско место у српској православној црквеној општини у Кулпину.

Плата је 150 фор. а. вр. у готовом новцу, 16 мерова жита, пола сесије земље ораће и слободан стан с баштом.

Молбенице стеченика који имају §. 58. односно §. 59. школске уредбе од године 1872. прописану учитељску способност управљају се до 15. августа т. г. потписаном епархијском школском одбору.

Из седнице епарх. школ. одбора бачкога од 10. јула 1881. бр. 105/126. 2—3

Епархијски школски одбор бачки.

Један изучен трговац 30 година стар и ожењен, намеран је своју пет година постојећу радњу из више узрока напустити, и у какову мануфактурну или мешовиту радњу као садруг или просто као продавалац ступити. Ближа известија преко овог цењеног листа и то под адресом: М. бр. 15. 1—3

У мануфактурној трговини
Г. Л. МАНГОЛДА
у Чуругу
потребан је један од вештијих српских помоћника, ступити може одма, рефлектанти могу се и на г. Самуила Ј. Вајса у Н. Саду упитати, или горњој фирми оферирати. 1—3

Мешовита трговина
КОСТЕ АРНОТА
у Мокрину 2—2
потребује једног помоћника мануфактуристу.

Једна **парна опрема** (гарнитура) **за вршење** од 8 коња снаге, овде на стоваришту, разне **опреме за вршење на коњи** (Göpel.) **справе, што чисте храну** од сваке нечистоте, даље од **плеве и главнице, тријери, справе за цеђење вина** и сваке друге машине, по фабричкој цени и повољним платежним условима код **Р. Јауса**, стовариште машина у **Рузмаринској улици бр. 880. у Новоме Саду.**

На истоме месту могу се добити и поједини **делови машина**, да се умету на место покварених делова, особито за геглове и вршаће машине, **кајиши за машине, уље за машине**, све најбаље врсте.

Оправке сваковрсних машина извршујем у **сопственој радионици** за најкраће време и најбољим начином.

За све продане машине и оправке даје се **потпуна гаранција.** 1—2

У ТРГОВИНИ СПЕЦЕРАЈА И ДЕЛИКАТЕСА
Д. КОДЕ
У НОВОМ САДУ
може се добити: гисхиблера, селтерске, карлсбадске, мариенбадске и сваке друге врсте минералне воде; разна бела и црна десерт-вина; чисте шљивовице сремске; чоколаде сишардове и т. д., све изврсне каквоће и по најјефтинијој цени. 26—52

НА ЗНАЊЕ.

37 ланаца 2200 к. фати у једном комаду салашке добре земље с виноградом и свима зданијама у Ст. Бечеју пол сата од вароши продаје се из слободне руке.

Услови и цена могу се дознати код Љ. Бастића трговца. 2—3

ГОСТИОНИЦА У МИТРОВИЦИ
издаје се под најам. Иста лежи на најлепшем месту на пијаци и састоји се из веће и мање стране, у већој страни налази се велики келнерај, једна већа и две мање собе и кујне; у мањој страни налазе се 3 собе и кујна, осим свега тога има и леденица, велик подрум, две штале и комора.

Ближа известија могу се код доле-подписане сазнати.

Катарина Стефановић
1—3 Митровица.

ДВА ШЕГРТА
једног за мануфактурну једног за шпецерајску трговину потребујемо, родитељи који су ради децу своју за изучавање дати нека се пријаве
Стевану Петровићу и Сину
1—3 у Земуну.

Један велики стан
у првом спрату на главној улици у кући Браће Георгијевић број 27. од 1. октобра т. г. налази се за издавање. 2—3

Објава.

Др. ЂОРЂЕ КИШ, дипломисан лекар, који је у Београду са свога поспешног лечења **ока** и **уха**, као и са **електриком**, у српској публици довољно познат, отворио је поново своју, приликом поплаве Сегедина напуштену болницу — у Сегедину — будапештанска улица бр. 11. — где прима сваковрсне болеснике уз сасвим умерену награду. — Исказану сиротињу лечи са свим бесплатно. 3—3

СРПСКА ШТАМПАРИЈА
Дра СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
У НОВОМ САДУ
препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на
ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ
које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Györi“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

СРПСКА КЊИЖАРА
МИЛАНА ПОПОВИЋА И ДРУГА
У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ
(на главној пијаци, у кући г. М. Димшића бр. 613.)

С намером да на служби будемо српској и осталој публици ширењем књиге и свега што с тим иде, па изучивши књижарски рад трговачки — част нам је овим јавити поштованом читалачком свету, да почетком месеца септембра ов. год. отварамо у Вел. Бечкереку на горе реченој пијаци и у назначеној кући

СРПСКУ КЊИЖАРУ

са обилатим стовариштем српских књига: школских, научних, забавних и сваке врсте књижевности, које у нас има; исто тако с великим стовариштем **музикалија** српских и других; школских учила свеколиких, из прве и најбоље руке набављених; **хартије сваке врсте**, писаће и цртаће, беле и обојене — са свеколиким прибором за писање и цртање; са стовариштем укусне и одабране **књижарско-галантеријске** најфиније урес-робе, фотографија, литографисаних и бојадисаних слика, лепих масном бојом молованих и штампаних икона, са оквиром и без оквира, ит.д.

Нарочито ћемо се трудити и око тога настојати, да на услузи свагда будемо политичким и српским црквено-школским општинама, црквеним и школским одборима, задругама и друштвима — те с тога набависмо и имаћемо свагда у својој књижари у великом избору разноврсног и свеколиког **прибора канцеларијског**, набављеног из фабрика првих у том послу: тискарија сваке врсте, које треба свака општина, разни одбори и задруге; исто тако можемо послужити и поштовани ред и сталеж трговачки и занатлијски растрираним, увезаним и неувезаним **протоколима**, с текстом српским, или по наруџбини другог којег језика, у трговини и занату уобичајеног.

Вољни смо послужити и наручбине примати да набављамо нашим православним црквама: књиге црквене, протоколе сваке врсте и остале тискарије потребне, иконе целиваче и за литије и друге утваре црквене, које се кроз књижаре набављају; школама нашим мапе (земљовиде), глобусе, школске слике итд. које требају за очигледну наставу и обучавање.

Примамо и примаћемо уписнике и претплату на српске листове политичне и забавне, и на сваку новооглашену књигу српску; по жељи пак и захтеву примаћемо и набављаћемо периодичке листове и књиге сваке друге књижевности.

Ми се подухватисмо ево први у месту овом, да отворимо српску књижару и на руку пођемо, по примеру дојакошњих наших књижара, ширењу српске књиге, слике, музикалије и т. д. начином погодним и поштованој публици повољним — с тога се усуђујемо надати се, да ће нас поштована публика српска како у месту, тако и из многобројних села околине велико-бечкеречке почаствовати што чешћим и разноврсним наручбинама и тим нам прилике и потпоре дати, да утврдимо и одомаћимо књижарски рад и у овом крају; а ми ћемо са своје стране трудити се, да свакога послужимо по **строгом, солидном, трговачком принципу**: брзо, тачно и савесно, а све и свагда **ценом повољном** и сразмерно најјефтинијом.

У књижари нашој моћи ће сваг у своје време добити и набавити **сваки календар српски** а и не српски, ма којега језика и вере.

Препродавцима и прекупцима по селима у околини биће мо на услузи под најугоднијим условима и сваком, на захтевање потребнога обавештења давати.

У **Вел. Бечкереку**, на летњи Арханђел-дан 1881. С поштовањем

Српска књижара Милана Поповића и др.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.